

TISKOVÁ ZPRÁVA

Týrané, zanedbávané a zneužívané dítě v ordinaci PLDD

Tisková konference ČLS JEP 29. září 2022

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (tzv. syndrom CAN – z anglického Child Abuse and Neglect) je od 90. let minulého století v češtině definován jako „jakékoliv nenáhodné, vědomé i nevědomé konání rodičů, vychovatelů nebo jiné osoby vůči dítěti, které je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a které poškozuje tělesný, duševní i společenský vývoj dítěte, v krajním případě způsobuje dokonce jeho smrt“.

Děti se rodí zranitelné a plně závislé na péči a podpoře svých nejbližších. Rozhodující roli v péči o ně a v jejich výchově mají podle českých zákonů rodiče. Ne všichni ale z různých příčin svou úlohu zvládnou – a prostředí rodiny se pak může pro dítě stát zdrojem opakovaného ohrožení a nedostatečné péče.

Jedná se o téma velmi citlivé, problém se odehrává za zavřenými dveřmi bytů a vstoupit do komfortní zóny rodiny je velmi obtížné. Dana Lipová, ředitelka Nadace Sirius, zdůrazňuje, že dlouhodobě se v ČR záchyt dětí ohrožených násilím a zneužíváním nedaří. Odhad pro celou dětskou populaci hovoří o 2 až 5 % dětí, které doma zažívají nějakou z forem násilí, v dotazníkovém šetření organizace UNICEF však násilí či zanedbávání v nějaké formě deklarovalo až 14 % dotázaných dětí. Jen pro představu – to by znamenalo 1–3 v každé školní třídě s průměrným počtem 22 žáků, v celé populaci (cca 2 mil. dětí v ČR) pak 100–300 tisíc ohrožených dětí... V evidenci oddělení sociálně-právní ochrany dětí je však vedeno jen 0,05 % dětí z celé dětské populace.

Velmi podstatnou roli v celém procesu včasného odhalení a pomoci týranému, zneužívanému či zanedbávanému dítěti hrají praktičtí lékaři pro děti a dorost (PLDD). Odhalit týrání, zanedbávání či zneužívání dítěte je v některých případech velmi složité. Zejména u nejmenších dětí může špatné zacházení i přes velký počet návštěv v rámci preventivních prohlídek u PLDD zůstat skryté, prostým zrakem, či dokonce vyšetřením neodhalitelné. Zvláště v případech, kdy rodiče opakovaně posouvají či upravují termíny návštěv u registrujícího PLDD.

Zákon lékaři při podezření, že má před sebou v ordinaci týrané, zneužívané nebo zanedbávané dítě, ukládá povinnost oznámit to místně příslušnému oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Pokud se s vysokou mírou jistoty může domnívat, že dítě se již stalo obětí násilí, má povinnost ohlásit to státnímu zástupci či Policii ČR.

MUDr. Alena Šebková, předsedkyně Odborné společnosti praktických dětských lékařů ČLS JEP, připomíná, že se však jedná často o velmi delikátní problém. Komunikace registrujícího PLDD s rodiči je založena na důvěrném a často dlouhodobém vztahu, který musí být takovým oznámením zákonitě prolomen.

„Lékař není ani vyšetřovatel, ani soudce. V jeho odborné kompetenci je popis příčiny na základě nálezu a subjektivních údajů od pacienta. Ale objektivní objasnění příčin a jejich cílené vyšetření je již úkolem pracovníků OSPOD, v případné obvinění z trestného činu orgánů činných v trestním řízení,“ uvádí MUDr. Šebková.

Na včasném záchytu ohrožených dětí se v uplynulých dvou letech bohužel podepsala pandemie covid-19, kdy se omezil jejich kontakt jak s dětskými lékaři, tak s učiteli či spolužáky. Celkový počet dětí v evidenci OSPOD v letech 2019–2020 klesnul o 18 %, v letech 2020–2021 narostl zpět jen o 0,7 %. Obdobně počet dětí s potvrzeným syndromem CAN ve stejných obdobích nejprve klesnul o 13 %,

poté zpětně narostl pouze o 2 %. Je zřejmé, že část ohrožených dětí, resp. dětí, které jsou již obětí, pozornosti uniká.

Dana Lipová je přesvědčena, že včasný záchyt týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí u praktických dětských lékařů je důležitý, ale sám o sobě nestačí. Nezbytné je sjednocení a standardizace vyhodnocování ohrožení dítěte (např. různé OSPODy postupují v obdobných případech často rozdílně) a také zavedení jednotné evidence a formulace jasných pravidel mezioborové spolupráce včetně definice rolí a zodpovědností.

Mementem důsledků nedostatečné spolupráce mohou být následující čísla – podle ročních výkazů MPSV ČR o výkonu sociálně právní ochrany dětí, bylo v ČR za posledních 7 let utýráno 39 dětí a dalších 700 má trvalé následky. Péči psychologa potřebovalo 12 500 dětí.

Ve spolupráci Nadace Sirius s Odbornou společností praktických dětských lékařů ČLS JEP a Sdružením praktických lékařů pro děti a dorost ČR letos spatřilo světlo světa Doporučení pro praxi – Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v ordinaci PLDD.

„Je třeba si uvědomit, že v celém systému není lékař, který pojme podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte sám. Jde o multidisciplinární problém a na nás PLDD je, abychom se uměli v dané problematice dobře orientovat a pomohli těm nejzranitelnějším – dětem, o které pečujeme,“
zdůrazňuje MUDr. Alena Šebková